

## FERMELE DE SUBZISTENȚĂ, O PROBLEMĂ MAI MULT UMANĂ DECÂT ECONOMICĂ

Veronica SAVUȚA,

N. OLARIU

D.A.D.R., Iași

e-mail: savutaveronica@yahoo.com

*The subsistence farms are not the farms complying with the community definition and most of them could never become farms because of the social function they have. These exploitations will exist, as long as the active rural population, but also the inactive one will not have other subsistence support. They are mainly based on the manual labour and is typical for the agriculture with reduced performances. The subsistence agriculture play a major role for the rural population as the auto-consumption is important for wide range of products.*

*Iasi county has still got a lot of subsistence farms census of 2004 there were 145000 of individual exploitations on a total area of 213,840 ha with an average area of 1.47 ha each, meaning that 56% of the Iasi county total area is fragmented in small plots.*

*By means of various stimulating politics of some alternative income sources, the subsistence farms will be encouraged to develop complementary activities or to take benefits of the measures stipulated in the National Plan of Rural Development (N.P.R.D.): the possibilities to use the structural funds and to practice an intensive and super-intensive agriculture; reducing the number of those who can't apply for the structural funds by the enforcement of the measures of life annuity benefit and the anticipant retirement; association in fields for the performance of agro-technical works, observing the propriety right and the fertility class.*

**Keywords:** *subsistence farms, rural population, exploitations, development.*

Problema principală a agriculturii românești, implicit a agriculturii județului Iași, o constituie organizarea exploatațiilor agricole moderne. Restituirea proprietății funciare, ca act reparatoriu după colectivizarea forțată, reprezintă un moment de justiție și de reabilitare morală a înaintașilor noștri.

Pin aplicarea Legii 18/1991 s-au produs două fenomene de diviziune excesivă a fondului funciar, una prin retrocedarea vechilor proprietăți și a doua prin ieșirea din indiviziune a moștenitorilor. Acest fenomen a avut și are implicații economice și sociale cum ar fi nivelul scăzut al veniturilor agricultorilor în vârstă și imposibilitatea acestora de a realiza investiții în scopul dezvoltării exploatației. În aceste condiții, când proprietatea funciară oscilează în jurul a două hectare, este greu de organizat o exploatație agricolă eficientă economic. Caracterul dual al structurilor de exploatare, manifestat prin existența pe de o parte a unui număr mare de mici proprietari care produc pentru autoconsum și pe de altă parte a

sectorului marilor întreprinderi agricole, nu asigură convergența cu structurile agricole comunitare.

Deși au fost promovate acte normative (OUG 108/2001, Legea 166/2002 privind exploatațiile agricole) prin care s-au stabilit limitele minime rezonabile de funcționare a exploatațiilor agricole, efectele așteptate nu au fost relevante întrucât beneficiarii au fost mai ales exploatațiile mari și foarte mari. Criteriile asociative pe baza cărora se pot constitui aceste exploatații sunt arendarea, închirierea, concesiunea sau cumpărarea de terenuri.

Limitele stabilite de lege, ce trebuie îndeplinite de o exploatație comercială pentru a primi subvenții, sunt mult prea ridicate pentru condițiile actuale, în care dimensiunile gospodăriilor de subzistență sunt foarte reduse. În această situație s-a înregistrat o tendință anormală de constituire a unor exploatații mari, de mii de hectare, unele realizate prin cumpărări masive de terenuri agricole. Ca urmare pot apărea consecințe grave, cum ar fi:

- crearea premiselor apariției exploatațiilor agricole de tip latifundiar, cu mii de hectare, ca cele abolite de Reforma Agrară din 1864;
- agravarea stării sociale a țăranilor care își vând pământurile și se crearea unei noi presiuni în mediul rural, prin apariția unei categorii masive de țărani fără pământ, șomeri rurali, fără să aibă unde munci și fără surse de subzistență;
- disfuncționalități pe piața fondului funciar, din aceste motive prețul mediu curent al terenurilor agricole din extravilan fiind de câteva ori mai redus decât în unele țări din Uniunea Europeană.

Ca membră cu drepturi depline în Uniunea Europeană, agriculturii românești îi revine un loc deosebit de important motivat de faptul că România are un potențial funciar ridicat, atât ca suprafață cât și ca potențial productiv, cu o structură echilibrată a modurilor de folosință, cu o dispersie teritorială avantajoasă în jurul arcului carpatic sau în spațiile intracarpatic.

Populația din spațiul rural va avea încă mulți ani o pondere ridicată, ceea ce va presupune menținerea funcției de subzistență pentru persoanele în vârstă dar și pentru micii agricultori activi care nu au alte mijloace de existență.

Potențialul rustic arhaic, întărit de tradiție, mediu reconfortant și intervenția încă redusă asupra naturii fac din spațiul rural românesc un teren fertil pentru noi oportunități în agricultură dar și în activități economice complementare generatoare de dezvoltare.

## **MATERIAL ȘI METODĂ**

Pentru realizarea acestei analize s-au utilizat informații statistice existente în documentele oficiale (Anuarul statistic) precum și în baza de date a DADR Iași.

Evoluția structurilor agrare din județul Iași a fost analizată și plasată în contextul național și european, abordarea făcându-se în spiritul documentelor strategice actuale și pe baza bibliografiei studiate, cu ancorare în contextul legislativ specific din perioada studiată.

## REZULTATE ȘI DISCUȚII

Pentru județul Iași, structura proprietății și a exploatației în agricultură reflectă efectele procesului de decolectivizare și de privatizare. Deși proprietatea privată a devenit dominantă, structurile de exploatare nu au progresat semnificativ spre formarea unui sector comercial puternic care să permită funcționarea normală a pieții.

Tabelul 1

**Evoluția suprafețelor din sectorul majoritar privat din județul Iași  
perioada 1997-2007**

Anul	Suprafață agricolă exploatată - total ha -	Din care: sector majoritar privat	
		- ha -	%
1997	375.227	343.869	92
1998	375.339	343.834	92
1999	379.411	346.087	92
2000	380.415	348.851	92
2001	380.929	363.235	95
2002	380.627	374.149	98
2003	380.315	373.064	98
2004	380.420	374.299	98
2005	380.420	375.376	99
2006	380.350	375.651	99
2007	380.331	375.645	99

Tabelul 2

**Evoluția suprafețelor agricole din sistemul asociativ/individual  
exploatate în județul Iași în perioada 1997-2007**

Anul	Total suprafață agricolă exploatăată - ha -	Din care:			
		În sistem asociativ		În sistem individual	
		- ha -	%	- ha -	%
1997	375.227	125.885	34	249.342	66
1998	375.339	114.421	30	260.918	70
1999	379.411	165.840	44	213.571	56
2000	380.415	164.206	43	216.209	57
2001	380.929	101.905	27	279.024	73
2002	380.627	166.787	44	213.840	56
2003	380.315	138.544	36	241.771	64
2004	380.420	127.268	33	253.152	67
2005	380.420	127.990	34	252.430	66
2006	380.350	132.100	35	248.250	65
2007	380.331	142.447	37	237.884	63

Se poate remarca așadar ponderea însemnată pentru agricultura privată neasociativă, care rămâne deocamdată forma preferată pentru producătorii agricoli. Suprafața agricolă aflată în exploatare individuală a oscilat în raport cu suprafața exploatată în sistem asociativ, aceasta fiind motivată de sistemul defectuos de plată a arende. S-a compromis ideea de Societăți Agricole la Legea nr. 36 prin

incorectitudinea reprezentanților acestora, prin neînțelegerea drepturilor și obligațiilor fiecărei părți (arendăș și arendator) și prin nerespectarea statutului în ceea ce privește funcționarea legală a acestor societăți agricole.

Din punct de vedere al numărului exploatațiilor agricole individuale, conform Recensământului General Agricol 2002, pentru județul Iași această situație este prezentată în tabelul nr. 3.

Tabelul 3

**Situația exploatațiilor agricole individuale din județul Iași în anul 2002**

Specificare	Exploatații agricole individuale	Din care: exploatații agricole de subzistență
▪ Total exploatații - număr	148.659	*
▪ Total exploatații care utilizează teren agricol - număr	145.000	140.564
▪ Suprafața agricolă utilizată – hectare	213.840	176.480
▪ Suprafața medie / exploatație	1,47	1,26

O exploatație agricolă individuală deține terenul din jurul gospodăriei și de la 1 hectar la 5 hectare de teren în câmp, adeseori la o distanță considerabilă de gospodăria propriu-zisă. De cele mai multe ori o gospodărie individuală cuprinde 3 sau mai multe parcele de teren.

În cadrul exploatațiilor agricole individuale de subzistență, potrivit aceleași surse (Recensământul General Agricol – 2002) categoria de folosință preferată este arabilul (122337 exploatații), grădinile familiale (108423 exploatații), pășuni și fânețe (48453 exploatații) urmate de vii și livezi (46166 exploatații).

În concluzie, fermele de subzistență există și ele nu vor dispărea în viitorul apropiat. Acestea vor beneficia chiar de un anumit sprijin financiar (cele care exploatează mai mult de 1 hectar arabil) fără a li se impune ce anume și cât să cultive. În condițiile concrete ale structurii de proprietate funciară din România, rămâne la latitudinea Guvernului să decidă limita minimă de suprafață care urmează să fie subvenționată din fonduri comunitare. Este puțin probabil ca această limită să coboare la nivel minim de 0,3 hectare stabilite de Comunitatea Europeană. Se dorește în acest sens ca proprietarii de pământ să se asocieze sau să-și arendeze terenurile, pentru că, în caz contrar nu vor putea supraviețui într-un mediu rural care va diferi fundamental de cel actual. Investițiile masive alocate dezvoltării rurale vor avea ca efect creșterea bunăstării generale. Ori, într-un mediu economic și social cu anumite standarde de performanță, gospodăriile de subzistență se autoexclud.

Analiza rentabilității acestor ferme de subzistență poate constitui un important subiect de analiză și studiu.

Impactul aderării la Uniunea Europeană asupra acestor ferme de subzistență a adus la sate o anume stare de psihoză, care a provocat și continuă să provoace suspiciuni în rândul locuitorilor din mediul rural în legătură cu șansele lor de supraviețuire în cadrul agriculturii comunitare.

Pentru a evita creșterea șomajului și adâncirea sărăciei în condițiile aplicării Politicii Agricole Comunitare, care avantajează agricultorii ce produc pentru piață,

sunt necesare măsuri de dezvoltare a activităților economice alternative care să asigure locuri de muncă pentru populația agricolă eliberată în urma modernizării și a creșterii competitivității în acest sector.

Prin măsurile destinate agriculturii și dezvoltării rurale, Uniunea Europeană oferă satului românesc șansa de a renaște, de a se moderniza, de a deveni competitiv, de a se redescoperi. De la sursă unică pentru supraviețuirea familiei, prin diferite politici de stimulare a unor surse alternative de venituri fermele de subzistență vor fi încurajate să dezvolte activități complementare sau să beneficieze de măsurile din Planul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR).

## CONCLUZII

Agricultura județului Iași va fi performantă în atunci când exploatațiile agricole vor funcționa în condițiile exploatării intensive a terenurilor iar micii fermieri se vor grupa în cooperative, asociații profesionale sau grupuri de producători, fără a elimina în totalitate fermele de subzistență, al căror rol social și uman va rămâne important pentru viața satului din România încă mult timp.

Din cele prezentate rezultă necesitatea promovării agresive a Planului Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), în ideea realizării de exploatații agricole competitive și polarizarea acestora în jurul asociațiilor profesionale, pentru a crea partenerul de dialog atât pentru Guvern cât și pentru legislativ.

Se impune susținerea prin societatea civilă din spațiul rural a proiectelor de infrastructură, crearea de locuri de muncă pentru populația din mediul rural în domeniul nonagricol sau în domeniul procesării de produse agricole, fapt ce ar conduce la diminuarea numărului de persoane ocupate în agricultură, la creșterea nivelului venitului pe familie din alte activități și în același timp din agricultură, pentru cei care rămân în acest sector.

Comasarea de teren și înființarea de noi exploatații în domeniul agricol se poate realiza prin convingerea persoanelor îndreptățite să apeleze la renta viageră, prin aplicarea prevederilor PNDR, prin pensionarea anticipată, prin stabilirea tinerilor la sate și prin depunerea a cât mai multor proiecte pentru accesarea fondurilor structurale.

Ca alternativă pentru dezvoltarea agriculturii și a mediului rural nu trebuie neglijate următoarele: agricultura ecologică, produsele tradiționale, înregistrarea produselor de origine geografică, promovarea proiectelor de marketing și în același timp crearea structurilor de piață liberă.

## BIBLIOGRAFIE

1. Bohateruț V.M., 2004 – *Consolidarea proprietății funciare, fundament al democrației autentice*, Editura "Terra Nostra", Iași.
2. Caia A. , 2001.- *Sociologie rurală*, Editura "Ion Ionescu de la Brad", Iași.
3. Caia A., Magazin P., Stefan G., 1998 – *Economie agrară*, Editura "Ion Ionescu de la Brad", Iași.
4. Lăpușan A., 2002. – *Structuri agrare*, Editura Banea Press, București.

5. Savuța V., Magazin P., 2006 - *Influența condițiilor istorice, sociale și politice asupra evoluției structurilor agrare din România* – Lucrări Științifice, seria Agronomie, vol.49.
6. Zahiu L., 2005- *Politici și piețe agricole.Reforma si integrare europeana*, Editura Ceres, Bucuresti.
7. \*\*\* Institutul Național de Statistică, 2004 – *Recensământul General Agricol 2002, Regiunea de dezvoltare Nord-Est, Date generale*, București.
8. \*\*\* Direcția Județeană de Statistică Iași, 2006 - *Anuarul Statistic al județului Iași*, Editura Alfa, Iași.
9. \*\*\* Institutul Național de Statistică, 2007-*Anuarul Statistic al României*, Revista Fermierul, *Impactul integrării asupra agriculturii*, București.
10. \*\*\* Ministerul Integrării Europene, Direcția Mass media și comunicare, *2006-Fermier în Europa, Perspective ale satului românesc în Uniunea Europeană.*, București,
11. \*\*\* Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, 2007 – Programul Național pentru Dezvoltare Rurală 2007-2013, București.
12. \*\*\* [www.infoeuropa.ro](http://www.infoeuropa.ro)